

dtv. I 31
1924

3.

E 143/172

Báránybörbe bujt farkasok.

P. Scheurlen műve alapján összeállította:

Gyülvérszi István.

Legtöbb esetben amerikai eredetű, szabad vallási társas alakulásokról kívánunk szólni, melyeknek terjedését újabban hazánkban is előmozdítja a valutáris viszonyokból könnyen megmagyarázható anyagi támogatás. Ezek a szekták bizalmatlanok a történelmi egyházak iránt, mert azoknak van theologiai, tudományos megalapozásu hittanításuk. A Biblia összefüggéséből kiszakított részek alapján olyan tanokat hirdetnek, amelyek az egész evangéliumnak, a Jézus Krisztus igaz és tiszta lelkének kiáltóan ellene mondanak. Ezzel a jobb sorsra érdemes lelkeket megzavarják s a hitnek és az életnek „okos istentiszteletétől“ (Róm. 12:1.) eltérő, ingoványos, mocsaras útakra csábítják.

E szekták terjedése a magyar református anyaszentegyház jövője és feladatának betölthetése szempontjából mérhetetlenül veszedel-

mes. Ezért emeljük fel kiáltó figyelmeztető szavunkat: református magyarok, ébredjétek öntudatra, közöttetek járnak a báránybőrbe bújt farkasok! Nem mondjuk mi azt, hogy a szekták aklaiba tévedt lelkek között nem volna nagyon sok jóindulatú, istenkereső hívő, akinek a vallás nagyon is komolyan vett szívügye, de azt igenis állítjuk, hogy a magyar református anyaszentegyháznak úgy történelmi, mint lelki egysége veszélyben van! Épen leginkább a szekták részéről, mert ezek szeretnek leginkább ellenőrizhetetlen homályban dolgozni! Ha pedig azt tudjuk és azt is olvassuk a történelem lapjairól, hogy épen a mi egyszázunk az, mely úgy a magyar nemzet géniusának, mint a kulturának oltárán olyan sok könnyel, vérrel és értékkel áldozott, akkor egyenesen lelkiismeretünk parancsszavára kell kiáltanunk: legyetek éberek, óvatosak, református testvéreink! Ne feledjétek el, hogy a szekták némelyikének sok támadása a „babiloni szajhának“ mondott történelmi egyházak ellen a beteges rajongás első lázából fakad s hogy alig már a második nemzedék idején a „szentek gyülekezetének“ gögösen nevezett szekták imaházaiban nagyon sokan vannak, kikre, a „szent“-et kivéve, minden név ráillik. A szekta minél nagyobb, minél régebb lesz,

annál inkább beléésik azokba a betegségekbe, melyek ellen küzd. Nekünk élő bizonyságokul kel minden szektával szemben a kálvinizmus keresztyénségében rejlő szent értékek igazsága és örök érvénye felől meggyőződve lennünk.

Nem kell szégyellenünk elismerni, hogy a szektáknál található eleven közösségi élet, ébresztő istentisztelet, komolyság és a világiak munkás közreműködése a mi egyházunknak is előnyére válnék s ahol — Istennek hála, itt-ott már nálunk Debreczenben is — ez mutatkozik, válik is. Ha így tekintjük a szekta-kérdést, akkor bizonyosok lehetünk felőle, hogy a reformáció egyházai túléltek az idők változásaihoz kötött szektákat. A mi egyházunk végzi a nehezebb munkát, mert lelkesíteni könnyebb, mint építeni. De az építés illő is, kötelezettség is egy olyan egyházra nézve, mint a mienk, melynek úgy hagyományai, mint fejlődésének iránya azt mutatja, hogy léte a szabad, nagy boldog, istenfélő, erkölcsében és hitében tiszta Magyarország sorsához, újjáébredéséhez van kötve. Lássuk a Debreczenben ma legveszedelmesebben bujkáló szektás törekvéseket!

I. Az adventisták.

1. Az adventisták azt állítják, hogy az Úr Jézus adventje (eljövetel, visszajövetel) közel

van és azt ők készítik elő. Ilyen gondolkozású emberek mindig akadtak, valahányszor valami megrendítő katasztrófa érte a keresztyén világot. A németországi württembergi atyáktól és az angol ó-irvingiánusoktól eltekintve, az adventista mozgalom hazáját Amerikában találjuk. Vezére *William Miller* volt, aki 1782-ben Pittsfielden született szegénysorsú farmer szülőktől. 34 éves korában a baptisták megtérttétek s ettől kezdve bámulatos rajongással kutatta a Bibliát, főleg Dániel próféciáját és a Jelenéseket. Kutatásai közben arra az eredményre jutott, hogy az Úr nem sokára eljő és megkezdi 1000 éves uralmát. Kiindulási pontja volt Dán. 8 : 14. „És monda nékem : „Kétezer és háromszáz estvéig és reggelig és kiderül a szenthely igazsága“. A „szenthely igazsága“ a föld megtisztítását jelenti a világégés tűzében (2. Pét. 3 : 10.), mikor majd jő az Úr. A 2300 nap pedig „prófétai napot“ jelent, mint azt 4. Móz. 14 : 34. is mutatja, ahol egy nap = egy év.

Igen, de honnan kelljen számítani a 2300 évet? Dán. 9 : 24. felel meg erre : a 70 hét „évhetet“ jelent, tehát $7 \times 70 = 490$ év. Jeruzsálem felépítésének parancsa (Dán. 9 : 25.) a 457. évre. Esdrás visszatérésének évére esik. 490 évvel később, vagyis Kr. u. 33-ban, az Úr halála évében „vége szakadt a bűnnek és a gonoszság

bepecsételtetett“. (Dán. 9 : 24.) Minthogy a számítás ilyen pontosan talál, a 457. évet kell a 2300. év kezdetének venni s így az Úr Jézus eljövetele a Kr. e. 457 utáni 2300. évben, azaz 1843-ban várható.

Miller 1833-ban kezdte hirdetni tanait s követőkben nem volt hiány. Mivel pedig már az 1843. év nagyon közelgett, nem is váltak ki az egyházból. A türelmetlen várakozókat Miller álmai és látomásai tartották állandó feszült izgalomban, kivált 1843 március 21-től 1844 március 21-ig. E két dátum között kellett volna az újra eljövetelnek megtörténni. 1844 tavaszán már hófehér ruhás adventisták várták szorongó szívvel az Úr óráját. Többen közülök minden vagyonukat kiosztották a „hitetlenek“ között.

1844 márc. 21. elmúlt. Óriási volt a kiábrándulás. Miller nyílt levélben vallotta be tévedését, de ugyanolyan hittel ragaszkodott a közeli visszatérés gondolatához. Barátjának S. Snownak jó gondolata támadt, mint mondá, megvilágosítást nyert a 10 szűz példázata felől : a vőlegény késik éjfélig (Mát. 2 : 5.). A fél nap fél évet jelent. Így sikerült Snownak csalhatatlanul biztos terminusképen 1844 okt. 21-ét kitűzni. Hívei szép számmal akadtak, de a „menyasszony-gyülekezet“ ismét rettenétesen csalódott, mint ezt *Loughborough* írja az adventisták törté-

netében. Sirtak a felzaklatott emberek, mint egykor Mária Magdolna: „elvitték az én Uramat és nem tudom hová tették“. Miller maga írja 1844 dec. 3-án: „Bűnösök vagyunk, mert egy rész-egyházat (szektát) akartunk alapítani; az Úr legyen kegyelmes nekünk“. 1845 januárjában híveivel együtt kirekesztették a baptista egyházból.

2. De a visszatérés váradalmának gondolata tovább is kísértett. *Joseph Bates* 1846-ban megjelent műve nyomán megalakult a hetedik nap adventistáinak gyülekezete. De a legnagyobb propagandát a *White-testvérek* fejtették ki. Különösen *White G.* nővért tekintették úgy az adventisták, mint Istentől küldött prófétanőt, aki számos víziójával óriási hatást gyakorolt a hiszékeny lelkekre. Gyakran eszméletlen állapotban jóslatokat is mondott, amelyekkel még nagyobb népszerűsége tett szert hívei körében.

Egy alkalommal „White nővér“ kijelentést nyert arra nézve, hogy Miller számítása helyes volt. Csupán abban tévedett, hogy a „szenthely igazsága“ (Dán. 8:14.) alatt nem a föld megtisztítását (2. Pét. 3:10.), hanem a mennyei szentség (1. Pét. 4:17.) megtisztítását kell érteni. 1844 okt. 22-én kezdte meg Jézus a mennyei szentség megtisztítását Isten gyermekeinek bűneitől. (Zsid. 9:23.) Ezzel egyidejű-

leg kezdődött meg az ítélet Isten házában. Ez a tisztogatás Jézus főpapi tisztének végső szakasza. És mitől kell megtisztítani a mennyei szentséget? A szombat meggyalázásától, a vasárnapi ünnep megtartásától! Ezért mindent lehetett most már igazolni. Egyszerre világos lett, hogy az Úr 1844-ben nem jöhetett. A keresztyén világ ebben a hibás, mert szombat helyett a vasárnapot tartja meg.

3. 1853-tól fogva rohamosan megnövekedett a mozgalom. Az anyagi feltételeket a szokásba hozott tized (1858.) biztosította. 1863-ban már egyetemes konferenciát is lehetett tartani. Az első adventista gyülekezetek Európában Svájc francia területén és Németországban alakultak meg. Ma már egész Európában kezdenek terjeszkedni. Az egyes gyülekezetek teljesen önállóak és „vének“ vezetése alatt állanak. Néhol azonban már rendes prédikátorok is működnek, sőt a Magdeburg melletti Friedensaubab papképző is működik (missziói iskola). Több gyülekezet alkot egy egyesülést, több egyesülés egy osztályt. Főmunkaeszközük az *iratterjesztés*. Hazánkba is ezen a réven furakodtak be s különösen napjainkban igyekeznek tért hódítani. Műveik legnagyobb részt a „hamburgi traktátus társaság“ kiadásában jelennek meg, de már Budapesten is nagy számban ad-

nak ki iratokat csábító címeken, pl.: „Jézus élete“, „A nagy küzdelem“, „Dániel jóslatai“ stb. Tömegesen jelentetnek meg ujságokat is, mint pl.: „Jó egészség“, „A kis barát“ (gyermeklap) stb. Az iratterjesztő „testvérek“ óriási lelkesedéssel kínálgatják portékáikat (mostanában elég sűrűn Debreczenben is), amit a legtöbbször meg is lehet érteni: a bolti árnak majdnem fele őket illeti. Néha a „misszió“ céljaira kérnek adományokat; természetesen a *saját* missziójukéra. A baseli missziótársulat jónak is látta már figyelmeztetni erre a könnyen megtéveszthető nagy közönséget.

4. Krisztus visszatérésének tanát a Jel. 16:6—11. alapján hirdetik, ahol a hármasszögű üzenet olvasható. Az első angyal üzenete akkor teljessé vált (eljött az ő ítéletének órája 7. v.), mikor Krisztus 1844-ben megkezdte az ítéletet a mennyben, ahol kitorli az élet könyvéből azoknak nevét, akik, bár hisznek Őbenne, de nem a szombatot tartják meg. Ha majd az egész emberiség meghallja az óvó figyelmeztetést a szombat megszenteltetéséről (s ezt tenni az adventisták földadata), akkor ezt a mennyi ítéletet (mely vizsgálati jellegű), követi a végrehajtó ítélet a földön. A második angyal üzenetét úgy magyarázza White nővér, hogy minden (római, prot. stb.) egyház áldozatul esik

az isteni ítélet haragjának a legnagyobb bűnért: a vasárnap megszenteléseért (Jel. 14 : 8.). A harmadik angyal üzenete pedig az adventistákra vonatkozik, az utolsó idők 144,000 szentjére (Jel. 14 : 1.), akik figyelmeztetik a világot „a fenevad bélyegére“ (Jel. 14 : 9—11.), a vasárnapi munkaszünetre. Ők azok, „akik megtartják az Isten parancsolatait és a Jézus hitét“ (Jel. 14 : 12.). A harmadik üzenet betelése után jő el az Úr, és az ezer éves birodalom élete megkezdődik. Az első feltámadáskor életre hívott szentek Krisztussal együtt uralkodnak a ítéletre. Azután a Sátán ismét elszabadul. Az istentelenek felkelnek. Erre következik a világitélet végső aktusa. Végül a hívők új ege és új földje.

Az adventisták szerint a pápa legnagyobb bűne, hogy a pogány vasárnap megünneplése bevonult a keresztyén világba. Ezért a pápa az Antikrisztus, aki (Dán. 7 : 25.) elég merész volt „törvényt és időket megváltoztatni“. Egyéb tanai közül megemlítjük még, hogy a keresztséget illetőleg a baptistákkal tartanak : elvetik a gyermekkeresztséget s bemerítéssel keresztelnek. Konfirmációt nem ismernek. Istentiszteletükhöz tartozik a *lábmosás*, jeléül a betűhöz való szolgálai ragaszkodásuknak. A lábmosást követi náluk az *úrvacsora*, melynél alkoholmentes bort (!) használnak s tudni vélik, hogy Jézus

is ilyennel élt. A Russel követőitől (akikről egy későbbi alkalommal külön is szólunk) kölcsönözték a *lelkek aluvásáról* és az *istentelenek megsemmisítéséről* szóló tant. Sőt még a *holtak tartózkodási helyéről* is kellőleg tájékozva vannak.

A zsidó rituális élettörvényekhez hiven Ézs. 66 : 17. alapján megvetik a *disznóhust*. Mint egészségügyi reformátorok, *alkohol- és dohányellenesek* és a vegetáriánus életmód hívei. (1863 óta, mikor White nővér álmodt látott idevonatkozólag.) Friedensauban van is egy ilyen vegetáriánus élelmiszergyár. Általában jó üzletemberek. Híveiket kötelezik arra, hogy öszszes jövedelmük *egy tizedrészét* a vezetőségnek átadják „missziói” célra. Aki pedig ez ellen bárminemű csekély mértékben véteni merészel, azt „Isten átkával” fenyegetik. A tizedrendszert 3. Móz. 27 : 30-ra alapítják. Ha még hozzávesszük, hogy „szombati iskolai adományok”, „imanapi adományok” stb. címeiken is egyre több és több alkalmat találnak pényszerzésre, akkor megérthetjük C. Müller-nek, az adventizmus egyik alapos ismerőjének keserű felkiáltását : „Bámulatos kétkulacsosság, mely egyik oldalon zúgó próféta hangon a világ közeli végét hirdeti, másik oldalon a hétköznapi bálványokkal együtt lármásan táncol az aranyborjú körül”.

5. Az adventizmus tanai közül itt csak ketőre kívánunk kitérni: a visszajövetel és a szombat tanára. A visszajövetelt illetőleg a történelem azt mutatja nekünk, hogy ez a hit gyakran megjelent már a keresztyén híveknél az elmúlt századok folyamán. Pál és az első keresztyének (1. Thess. 4:13—18, Márk 13:30.) is hevültek még a Krisztus visszajövetelének váradalmától. Az első ezredév fordulóján, majd a középkorban, a fekete halál pusztító járványa idején, mind erőteljesebben lépett ez a váradalom előtérbe. De minden csalhatatlannak hirdetett számítás csődött mondott. Minden emberi próbálkozás így jár, mely semmibe sem veszi a *Csel. 1:7-et*, ahol meg van írva: „nem a ti dolgotok tudni az időket, vagy alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmáb helyezettett!” Mennyivel inkább az Úr értelmének megfelelő álláspontra helyezkedtek nagy reformátoraink, akik azt mondták, hogy Jézus eljövele nem számtani okoskodásoknak, csak egyedül a hitnek lehet méltó tárgya!

Különben az adventisták alapvető tévedése épen az, hogy a Bibliát számtanilag használják. Ott van pl. a már említett szentíráti hely, a Dán. 8:14., melynek valódi értelme a józan bibliaolvasó előtt teljesen tisztán áll: A próféta közvetlen múltról beszél, melynek kö-

zéppontjában a görög-macedon világbirodalom királya áll, Nagy Sándor. A 3. és köv. versekben a kos és a kecskebak a méd-perzsa és a görög macedon birodalmat jelképezik (v. ö. 20. és 21. v.). A kecskebak Görögország királya (21. v.). A feloszlott Nagy Sándor-féle birodalom helyén négy (22. v.) ország, a diadochországok alakulnak. A „ravasz király“ a syr diadochországhoz tartozó Antiochus Epiphanes. A 23. sk. versekből értjük meg a 8—14. verseket. Antiochus Epiphanes dühöngő esztelenségében elnyomta az igaz Isten tiszteletét is Jeruzsálemben (12. v.). De vérszomjas uralma nem tart sokáig; az áldozatok elnyomása 2300 estéig és reggelig: 1500 napig tarthatott csupán. Nos, kérdezzük meg a történelmet! A zsidó istentisztelet kiszorítása Kr. e. 168 augusztusában kezdődött, de csak 165 végéig tartott, mintegy 3 évig (2300 este és reggel), amikor Judás Makabeus győzelmesen állította vissza ősei istentiszteletét. Íme, mily más az értelem, ha a történelmi események figyelembe vételével s józansággal olvassuk az Írást!

De még ha a nap helyetti évszámítást a „vasárnapi ünnep bűnével“ kapcsolatban elfogadnók is, akkor sem tudjuk megérteni, miért kell 2300 év kezdő terminusát Kr. e. 457-re tenni. Akkor még nem volt vasárnapi ünnep,

mert az keresztyén ünnep. Sem az assyrok, sem a babyloniaiak nem ismerték ezt, valamint a görögök és rómaiak sem. Ezen a ponton teljesen megdől az adventista számíthatás. Az 1844. évi nagy csalódásból meg kellett volna tanulni 5. Mózes 18 : 22. értelmét : „ha a próféta az Úr nevében szól és nem lesz meg és nem teljesedik be a dolog ; ez az a szó, melyet nem az Úr szólt ; elbizakodottságból mondotta azt a próféta“.

A szombat épúgy, mint a körülmetélkedés az Izraellel kötött szövetség jele. Kizárólagosan zsidó érvényét és jellegét mutatja 5. Móz. 5 : 15., Neh. 9 : 13—14. stb. A Bibliához betű szerint ragaszkodó adventistának a körülmetélkedés parancsát épúgy meg kellene tartani, mint a szombatot a páskával stb. együtt.

És hol van az megírva, hogy a szombatot kell megtartani? Szabbat = pihenés napja. Ez a zsidóknál kétségkívül a 7. nap volt. De ránk keresztyénekre ez nem kötelező, Jézus, mint népének hű fia, a szabbatot megünnepelte ugyan, de nem betű, hanem lélek szerint, mint azt Luk. 6 : 2—6. (a kalásztépés) mutatja, úgyszintén Luk. 14 : 1—6. (a vízkóros). Hogy Jézus a szabbat napján ment az apostolokkal együtt a zsinagógába, amit az adventisták oly sokszor hangoztatnak, azzal magyarázható, hogy gyön-

géd figyelemmel alkalmazkodtak a nép szokásaihoz s így hirdethették az evangéliumot. Vajjon mit szólnak az adventisták Márk 2 : 27-hez?

Hát még Pál apostolhoz ! Gál 4 : 10. sk., de még inkább Kol. 2 : 16. sk. ajánlható figyelmükbe, ahol ezt olvassuk : „Senki azért titeket meg ne ítéljen evésért, vagy ivásért, avagy ünnepe, avagy újhold, vagy szombat dolgában“. És vajjon miért hagyták ki az apostolok (Csel. 15 : 20.) a szabbatot a szükséges dolgok közül ? Megdönthetetlen tény az is, hogy a Márk 7 : 21—23-ban foglalt bűnlajstromból is hiányzik a szabbat elleni vétkezés, ami pedig az adventisták szcrint oly nagy, hogy egyedül már ezért kitörlik a keresztyén hívő nevét az élet könyvéből.

Így hát nem lehet szó sem az „Isten törvényének megváltoztatásáról“, mikor mi keresztyének nem a zsidó szabbatot, hanem a vasárnapot tartjuk meg. Jézus idevonatkozólag parancsot nem adott. Mivel pedig a hét napjai közül egyet meg kell tartanunk testi-lelki pihenésre, nem legszebb és legméltóbb-e erre az Úr feltámadásának napja ? Az első keresztyének is vasárnaponként gyűltek össze (Csel. 20 : 7., 1. Kor. 16 : 2.), ezt az I. és II. század törvényelmi okmányai is igazolják.

Az adventisták törvénybetűtisztelete ezt

teljesen figyelmen kívül hagyja. Az írás héjá-hoz tapadva megölik annak lelkét, mert írásmagyarázatuk visszasűlyedést jelent a keresztyénség előtti lépcsőfokra. Egészségügyi reformjaik hangoztatása közben mitsem akarnak tudni Mát. 15:10—17-ről és 1. Tim. 4:3—5-ről. Pedig Pál szerint a követelőző törvény az ajándékozó kegyelemmel szemben megszűnt. (Gal. 2:19.). Hogy nagy reformátoraink szerint is *egyedül hit által* nyerhetjük el a megigazolást, — ez az adventistákat nem érdekli. Épen ezért sokakat megtéveszthetnek, elvakíthatnak, alapjában azonban egyetlen lelket sem tudnak kielégíteni. Mint hűségese figyelmeztető kiáltja oda Pál apostol az adventizmustól veszélyeztetett lelkeknek ama szavakat, melyeket zsidóskodó tévtanítóktól félrevezetett galátziai híveknek írt: „A szabadságban, melyre minket Krisztus megszabadított, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgátságnak igájával... Elszakadtatok Krisztustól, kik törvény által akartok megigazolni, a kegyelemből kiestetek.... Nekem pedig ne legyen másban dicsekvésem, hanem a mi Urunk Jézus Krisztus keresztyében“. (Gal. 5:1, 4., 6:14.).

Jó lenne, ha ezt a kiáltást adventista atyánk fiai is meghallanák!

II. A spiritizmus.

1. A világháború szörnyű lelki válságai között különösen igazolást nyert az a tény, hogy nagyon sok ember számára csak egyetlen kérdésből áll a vallás : mi van az elhunytakkal, mi van a halál után ? A lélek Isten után való óhaj-tása mellett egészen háttérbe szorul. Merész ígéretekkel igyekeznek e kérdésre megfelelni a spiritizmus, mely azt állítja, hogy a sejtelmet és a hitet bizonyossággá képes emelni ; hogy a halhatatlan emberi lelkek a halál után is összeköttetésbe tudnak lépni a hátramaradottakkal ; képesek fizikai, testi és lelki jelenségeket előidézni, melyek ellentmondanak a természet és a lelki élet minden törvényének és csak úgy magyarázhatók meg, mint a „szellemek“ megnyilatkozásai. Hogy a „szellemvilág“ lakóinak a földiekkel való érintkezése lehetővé váljék, szükség van *médiumokra* (közbeeső személyekre). Ehhez minden embernek van képessége, csak ki kell fejleszteni. Ebben minden spiritiszta egyetért ; csak, míg a tanulatlanabbak minden lépten-nyomon hajlandók szellemeket látni, addig a természeti és szellemi törvényeket jobban ismerők sokkal elővigyázóbbak és tartózkodóbbak.

A modern spiritizmus angol—amerikai

eredetű. (Az angol spirits : szellemek.) Lényege szerint azonban ősrégi, mert gyökerei a primitív népek babonás képzeletébe nyulnak vissza. Már a görög-világ raiv hitében megjelenik Odysseus, aki a holtakai áldozattal csalogatja elő. (Odyssea XI : 23. sk.) Tertullianus, a III. században elhunyt keresztyén író is megemlékezik egy thessaliali varázsnőről, akinek volt egy jóasztalkája (Apol. 25. fej.). Az újkor „szellemlát-noka“ *Swedenborg Emanuel* († 1772.), aki elhunyt kortársainak szellemein kívül Lutherrel és Melanchtonnal is „érintkezett“. Legújabb ismerős nevekanémet *pneumatologusok* mellett *H. Jung Stilling*, *Konrad Horst*. Ez utóbbi egy nagy csomó csodálatos eseménytömeget gyűjtött össze „Varázskönyvtárában“ (1821—26.) és „Deuteroskopiájában“ (1830). Híres mediuma volt a XIX. századnak *Hauffe Friderika*. Vele végzett kísérleteit ismerteti a weinsbergi orvos *Kerner Justin* († 1862.) „A prevorsti lát-noknő“ című könyvében.

A modern spiritizmus megalapításának kérés érdeme mégis az amerikai *J. Davis*-é és a francia *D. Rivail*-é.¹ Davis egy iszákos foltozóvarga gyermeke volt, aki már gyermekkorában

¹ Emez utóbbinak írói neve *Allan Kardec*, mert mint állítá, egy korábbi létformában ez volt az ő neve.

gyakran esett álomszerű, elragadtatott állapotba; az ilyen rohamok után diktálta le gondolatait. Legjelentősebb műve „A természet principiumai“ (Lipcse, 1889.) és a „The great harmonia“ („A nagy harmónia“, 1850—60.). Mindkettő egy zabolátlan fantázia merész csapongásáról tanúskodik. Szociális célja is volt Davisnak: az élet kitagadottjainak vigasztalást akart nyújtani. Rivail-Kardec főmunkái „Livre des Esprits („A szellemek könyve“, Páris, 1859.) és a „Médiumok könyve“.

Mindkettőjükre nagy befolyással volt a *hydesville-i¹ szellemkisértet*. Egy Fox nevű farmernek, az ottani methodista egyház egyik tagjának házában 1848 március 31-ről április 1-re virradó éjszaka feltűnő kopogás hallatszott az asztalon és a falakon. Foxné és két leánya rögtön szellemre gondoltak és érintkezést kerestek vele. Így lettek médiumokká, akik által a szellem nyilatkozott több estén keresztül. Bizonyos számú kopogás egy-egy különböző betűt jelentett. A kopogó lény egy elhalt házaló szellemének adta ki magát, akit 5 évvel azelőtt meggyilkolt és a ház pincéjében elásott a ház korábbi tulajdonosa. Valóban találtak is a megjelölt helyen hajszalakat és egy alsó állkapcsot,

¹ Északamerika.

de nem sikerült megállapítani, vajjon emberi hulláé-e. Az eset roppant feltűnést keltett és a Fox-családot a methodisták „ördöngösség” miatt kizárták az egyházból. Foxék Roches-terbe költöztek s ott folytatták az asztalkopogtatást, ahonnan az egész Amerikában, később pedig Európában is járványszerűleg elhara-pózott.

Az asztaltáncoltatáson kívül beszélnek még aztán a spiritiszták *psychograph*-ról. Ez egy háromlábú asztal; egy lába ceruzában végződik. kettő kerékben. Tesznek alá egy darab papirost, az asztalt felül lenyomják s az lassankint mozogni kezd, aztán kellő gyakorlat esetén betűket, sőt szavakat ír le. Ilyesféle szer-szám még a *spiritoskop*; kis kerek asztal forgó mutatóval, mely az asztal szélére írt betűket mutatja. Vannak állítólag spiritiszta ülések, mikor a résztvevők lebegő asztalokat, repülő tárgyakat, fényjelenségeket, önműködő hangszereket „látnak”. Gyakran a „szellemek” fel-emelik és lebegő helyzetben tartják a médiu-mokat. A médiumok sokszor *trance*-ba¹ esnek, és öntudatlan írják le, amit nekik a „szellem” kijelent. A szellem maga is írhat, és ír is és

¹ Öntudatlan mély alvás, a médium teljes aka-ratnélküli állapota.

pedig a legnehezebb módon : lezárt fiókba, vagy összefordított táblára. De a csodák csodája mégis csak a „szellemmaterializáció“,¹ mikor a szellemek testet öltenek, láthatókká válnak egyes tagjaikban, vagy egészen a hívők között, többnyire hosszú, hullámos ruhában, melyből csak az arc világít elő. Sőt mi több : vannak *séance-on* (sp. gyűlés) készült szellemfényképek is. Egyes tárgyak (virágok, kézi csengettyűk, stb.) falakon, zárt ablakokon is csodálatosan keresztül hatolnak.

És érdekes dolog, ezeknek a gyermekmeséket megszegyenyítő, varázslatos eseményeknek hatalmas irodalma van ! *Zöllner*, a német spiritiszta 3 kötetes munkájában² egész csomó ilyen esetet említ fel a saját tapasztalataiból. Még tovább megy nála is *John Lobb*, aki „Beszélgetések a holtakkal“ c. műve előszavában szórólszóra így ír : „Több mint 4000 jelent meg az ú. n. halottak közül ama körökben, melyeknek ülésin az elmúlt négy év alatt résztvettem. Láttam arcukat, szellemszájukból halottam üzeneteiket, elámultam, mennyire ismerik ifjúságomat és éreztem mennyei kezeik érintését“. Ime, a spiritiszta szekta sikerének

¹ Tudományos értekezések, Lipcse 1878—79.

² Leipzig 1908.

titka : „a holtak élnek“, és pedig azért, hogy ebbe a földi világba is beavatkozhasanak.

2. Ezek a „tények“ azonban spiritizta körökben sem mindennapiak. Sőt józan résztvevők a közönséges üléseken semmiféle szellemi beavatkozásról nincsenek meggyőződve. De ha csakugyan vannak ilyen csodálatos „tények és jelenségek“, mert mindig ilyenekről beszélnek a spiritiszták, mivel lehet őket megmagyarázni? Aki Zöllner „tudományos értekezéseit“, vagy *du Prel* „Spiritizmus“-át, vagy *L. von Schwerin* „Keresztyénség és spiritizmus“-át, vagy Lobb könyveit olvassa, vagy aki kritikai felfogás nélkül mélyed el Swedenborg irataiba, az egy szellemvilágban találja magát, ahol minden természeti törvény megszűnik. Megváltozik azonban a nézete, ha *Lehmann-t*, *Schrenck-Notzing-ot*, vagy *Max Dessoir-t* kezdi olvasgatni.. Ez utóbbiak ugyanis évek hosszú során át folytatott fáradságos lélektani kutatásokkal világosságot derítettek a homályban, ahol eddig csak fantáziával akartak mindent magyarázni.

A lipcsei egyetem már említett astrophysikusa Zöllner († 1882.) hosszú éveket szentelt a spiritizmus tanulmányozásának. A spiritizmus jelenségeit az általunk még nem ismert „négy dimenziós tér“¹ felvételével igyekezett

¹ V. ö. Jób 11 : 7-9. es Ef. 3 : 18.

megfejteti. Híres médiuma volt *Slade*, aki öt évekig félre tudta vezetni, mint az a későbbi lealcázáskor kitűnt. Lehmann a Zöllner fázadozásait „e téren a legértéktelenebbek“-nek nevezi.

Mindenképen ajánlhatom a figyelmébe a mi magyar spiritisztáinknak Dessoir véleményét, aki azt mondja, hogy alig volt még olyan médium, akit még valami szédelgésen rajta ne kaptak volna. Egy pár eset a sok közül: 1884-ben János osztrák főherceg leleplezte a híres angol médium, *Harry Bastian* csalásait, aki materializációiról volt híres. Az angol *Wriedtné* séance-ain egy táncoló szellemtrombita vitte a főszerepet. Mint később kiderült, a trombitát robbanó-anyagok hozták mozgásba, a „szellemnyilatkozatok“ raffinált hasbeszélési műveletek voltak és a „szellemjelenségeket“ foszforeszkáló lemezek idézték elő. A német *Rothéné* mintegy 1500 ülésen kb. 25,000 „művelt embert“ csapott be „túlvilágról“ küldött virágokkal. Leleplezésekor valami 153 virágot találtak nála foszforral stb. együtt ruhájába rejtve. A virágokat — mint a vizsgálat kiderítette — egy berlini virágkereskedésben vásárolta. Számtalan esetben sikerült megállapítani a médiumok súlybeli megkönynyebbülését, ami azt mutatta, hogy a mozgató erő oka nem valami „szellem“ volt, hanem

maga a médium, aki vagy a függöny, vagy a ruhája segítségével „működött.“ Alig van eset, hogy a leghíresebb médiumoknál vagy tudatos, vagy hisztérikus állapotban mutatkozó csalás kimutatható ne volna.

Hogy ezen a területen oly sok csalás lehetséges, nagyszerűen kimutatja Lehmann „Babona és varázslás“ c. (Stuttgart, 1908., II. kiad.) könyve 28. és 29. fejezetében, ahol az emberi megfigyelő képességről, annak fogyatékosságairól és e fogyatkozásoknak a babonára nézve fontosságáról beszél. Így érthető meg, miért nem tud két, ugyanazon séanceon résztvett egyén teljesen egyformán beszámolni az ott történekről. Az ott jelenlevő közönség rendszeren kíváncsi, teljesen kritikátlan, józan tudományt megvető rajongókból áll, akik kézzelfogható bizonyosságot akarnak a személyes halhatatlanságról s egyenesen epednek a megcsalattatás után. Az ilyenek egyszerűen magukkal viszik a spiritiszta ülések titokzatos félhomályába az előfeltételeket ahhoz, hogy *át is éljék* mindazt, amire vágyakoznak.

Természetes dolog, hogy a spiritizmussal szemben a csalási theórián kívül a kutatásnak más irányba is ki kellett terjeszkednie. Kiemelendők itt a Londonban 1882-ben alapított „So-

ciety for Psychical Research“-hoz¹ és az újabb német tudósok nevéhez fűződő lélektani kutatások. A legújabb időkben gyakori a lelki életben *fő- és alóntudatot* megkülönböztetni. Az alóntudat (subliminare) oly eszközökkel rendelkezik, melyek az öt érzéktől függetlenek és amikor ezek pihennek, pl. álomban, vagy hypnotikus állapotban, akkor működésbe lép. Az alóntudat az emlékek székhelye, ahol „az öntudat küszöbe alatt“ *pihennek* az általunk valaha látott, hallott, olvasott dolgok benyomásai. Bizonyos idegingerek többé-kevésbé mindnyájunknál működésbe hozzák az alóntudatot. Ez egyszerű magyarázatát adja tanulatlan médiumok trance-ban nyilvánuló nyelvismeretének. A tárgyak lebegését, az összefordított táblákra való írást *Hartmann Eduard*² *telekinetikai* erővel magyarázza. Szerinte olyan képesség az egyesekben, melynél fogva mozgásra birnak olyan tárgyakat, melyekkel különben semmi összeköttetésük nincs. Más kutatók *telepathikus* képességet tulajdonítanak némely médiumnak, melynek folytán a kérdezővel összeköttetésbe lép és neki olyan személyekről, meg dolgokról tud beszélni, akikre az pillanatnyilag nem gondol, de akiknek és amelyeknek emlékezete ön-

¹ Lélektani kutatás társasága.

² „A spiritizmus“ Lipcse, 1898. II. kiadás.

tudat-küszöbe alatt pihen. A dróttalan távíró hasonlatára gondolva mondja *Jacobi*: „... nem látom be, ha nagyon erős elektromos mozgás-áram erőteljesen fut végig egy egyén idegrostjain, miért ne léphetnének fel egy másik egyénben hasonló ingerek és ennek megfelelő képzetek.“

Schrenck-Notzing „A materializációs jelenségekről“ c. művében ezeket a jelenségeket *teleplastiával* próbálja érthetőbbé tenni. A médium lelke, benne rejelő, még ma ismeretlen erőnél fogva távoli képeket lát és hoz elő a külvilágból és ezeket a jelenlevők suggestio útján veszik észre.

Az itt röviden vázolt theóriák közül bármelyiket fogadjuk el, az egyszer bizonyos, hogy lelki erőkről van itt szó, melyeknek létezését az emberi egyénben nem tagadhatjuk, amelyeknek végső okát megmagyarázni még nem tudjuk, de az is bizonyos, hogy mindezeknek a szellemekhez semmi közük s mi nyugodtan mondhatjuk a Faust megfelelő kiegészítésével a szellemeket idézgető médiumoknak, hogy alapjában véve az illető hölgyek vagy urak *saját* szelleméről van szó.

3. A keresztyén ember épen azért elutasítja magától a spiritizmust. Neki nem kell sem bábona, sem a lelkiismeretesen kutató tudomány

ostoba megvetése. A keresztyén ember minden haladásért Isten iránt érez hálát, kiben mindezek okát találja. Az ő szemében a spiritizmus szellemtana *visszasülyedést jelent a pogányság színvonalára*. Hiszen figyeljük csak meg, mily semmitmondók és értéktelenek a szellemnyilatkozatok! Milyen feltűnő, hogy az állítólagos szellembeszédek semmi magasabb szellemi színvonalat nem mutatnak, mint amilyenel a médium rendelkezik; sőt a „szellemek“ teljesen a médium dialektusában és képzetvilága szerint beszélnek! Találónan jegyzi meg *Bachmann*¹: „Bátorság, erő, fenség és szabadság, a szellem emez igazi jelei meg sem csillannak. Nyárspolgárság, de semmi elragadtatott ihlet, ez az annak a magasabb világnak jellemző sajátsága“.

A médiumok — szemrehányás nélkül szólnán — rendesen alacsonyabb képzettségű emberekből kerülnek ki, kik beteges hajlandóságúak s kiknek egész idegrendszerét erősen meg rongálja a médiumoskodás. Hogy a „szellemnyilatkozatok“ tudásunk növelését, vagy szívünknek egy magasabb világból való szellem erejével emelkedettebbé tételét biztosítanák: erről a spiritizmus „szellemei“ mit sem tudnak!

¹ „Halál, vagy élet?“ 1920, Stuttgart.

És a spiritizmus mégis a világ erkölcsi és vallási megújítására érzi magát hivatottnak, mint „a 3. világkor vallása.” Valójában pedig mit cselekszik? Az *emberi kíváncsiság, aggodalom és gyászos szomorúság kihasználásával a beteges csodakórnak zagyva képeket nyújt egy, valóságban nem létező szellembirodalomból.* Egy olyan tan, mely a lélek halál utáni állapotát anyagiasan fogván fel, erkölcsi, vallási gondolatokat és indító okokat alig ismer, igéreteit illetőleg e tekintetben méltó kételkedésre tarthat számot.

A spiritizmus egyáltalában félreismeri a keresztyén hit lényegét, különösen a túlvilág-hitet. Hogy mi a hit, azt megmondja Zsid. 11 : 1. A láthatatlan Istenben való szent és tiszta bizalom, reménység mindaddig, míg a *hívés látássá* leend. Számára nincs külső bizonyító erő, csupán a belső tapasztalat erkölcsi bizonyossága. Ezt a hitet akarja a spiritizmus tudássá emelni.

Két hely van a Szentírásban, amelyre a spiritiszták nagy előszeretettel szoktak hivatkozni, pedig egészen jogtalanul: I. Sám. 28. és Mát. 17 : 1.—8. Az előbbi helyen a Sámuel szellemét felidéztető Saul királyról van szó, akí Isten kegyelméből kiesve, az endori javasaszonyhoz fordul; ezzel még inkább magára vonja az Úr haragját (16—19. v.). Ez a törté-

net tehát nemhogy a spiritizmus mellett szólna, sőt komoly intelleum az attól való tartózkodásra. Épen úgy félreismerik a spiritiszta magyarázók a másik helyet is: a megdicsőülés történetében szereplő Mózes és Illyés ugyanis, mint a törvény és próféta-ság legkimagaslóbb képviselői sokkal inkább úgy tekintendők, mint akiket az Atya küldött el Jézushoz eddigi istenfiúi működésének megbizonyítására, mintsem igazolása volna ez újabb szellemjelenségeknek. Ugyanilyen tévedés Péter tengerenjárásának elragadtatott lebegéssel való magyarázata. Hamég aztán azt is megemlítjük itt, hogy az Úr Jézust sok spiritiszta „a legnagyobb médiumnak“ nevezi, akkor teljesen méltányolni tudjuk *Fechner*¹ keserű felkiálását: „Az ilyen magyarázat káromkodósszámba megy... Jézus nem esett önkívületbe, mikor csodákat tett. Idegen szellemeket, homályt, vagy félhomályt nem hívott segítségül. Nem emelgetett asztalokat, fiókokba sem írt, hanem élő igéket szólott, melyekkel meggyőzte a pogány- és zsidóvilágot“.

Ég és föld a különbség tehát az Újszövetség és a spiritizmus lényege között. Itt szellemkísértet, ott nevelő isteni szeretet; emitt siralmas emberi erőlködés, amott felséges isteni

¹ A nap tekintete és az éjszaka tekintete (Leipzig, 1879.) 226. l.

ténykedés. Aki a spiritizmus útjait járja, nem szabadulhat meg attól a kínzó gondolattól, hogy nem Isten akaratán jár. A keresztyén túlvilági reménység egyetlen csodán, a Krisztus feltámadásának csodáján alapul és ez a hitnek teljesen elég. Nem kíváncsiság, nem beteges vágyakozás képes e világ és a túlvilág közötti válaszfalakon áthatolni, mert akkor a hit nem maradna többé hit. A válaszfal ledőlt Krisztusban, Benne egyek elhunytak és itt maradtak. A holtakkal való érintkezésnek úgy sem volna semmi értéke és értelme (Luk. 16 : 29.). Minden próbálgatás ezen a téren a hit ártalmára van és az Isten parancsa ellen, „mert utálja az Úr mindazokat, aki ezeket műveli“ — mondja 5. Móz. 18 : 9—12.

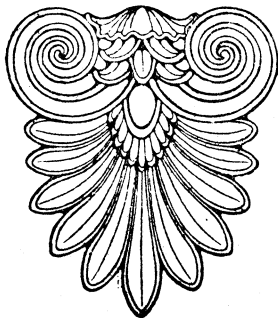
Magyar reformátusok, vigyázzatok, őrizzétek meg minden spiritiszta törekvéssel szemben régi, hagyományos józanságtokat! Különböben ítéljete ti magatok, — én nem ítélek!

A

„Báránybőrbe bújt farkasok“

bemutatását megfelelő érdeklődés esetén a millenizmus stb. ismertetésével folytatni fogjuk az „Apró füzetek“-ben.

A
Heidelbergi Káté

megjelent és kapható

a „MÉLIUSZ” könyvkereskedésben.

Debreczen.

Ára 1000 K.

Az imádkozó magyar.

Istennel belső lelki kapcsolatban élő dicső elődeink buzgóságának emlékeiből, a mi nehéz időnkben való hitbeli megterjedésre ezt az izléses és tartalmas gyűjteményt **Dr. Révész Imre** állította egybe. Mindenkinek, de kiváltképpen nőknek igen alkalmas ajándék.

Ára papírkötésben. . . . K 3600.—
vászonkötésben K 6000.—
bélelt vászonkötésben, tokban K 12,000.—
egész bőrkötésben, tokban . K 24,000.—

Kapható a Méliusz könyvkereskedésben Debreczen.

Dr. Erdős Károly

Az én vallásom

című könyve a legalkalmasabb mű a református öntudat erősítésére. A kritika a többek között így nyilatkozott róla:

„Dr. Erdős Károly egy igen értékes és közhasznú kis könyvecskét adott ki „Az én vallásom“ c. alatt. Első sorban a konfirmált ifjakkak, de általában minden felnőtt egyháztagnak a legmelegebben ajánlom“. Dr. Révész Kálmán püspök 335—1922. sz. körleveléből.

„Tanulhatunk belőle mindnyájan. Minden sora gondos kidolgozásra vall“. Dunántúli Protestáns Lap.

„Tartalma igazán nagyon gazdag. Röviden azt kell mondanom, hogy: valóságos encyclopaediája mindazon tudnivalóknak, amelyeknek állandóan ott kell lenni a református ember tudatának az előterében“. Kálvinista Szemle.

„Komoly, nyugodt hangú kis kalauz, amely református felekezeti felfogásunkat a szélesebb körű közönség szellemi nivójához alkalmazkodóan közérthetően, megbízhatóan tolmácsolja“. Sárospataki Református Lapok.

Ára papírkötésben 900 K., vászonkötésben 1200 K.

Méliusz könyvkereskedés Debreczenben.

Debreczen szabad királyi város és k. felszámolt református egyházkerület könyvnyomda-vállalata 1923—1054

13245 / 1058